

Callunetea (častý zvl. v porostech svazů *Genistion* a *Euphorbio-Callunion*); též v společenstvech řádu *Sphagnetalia medii* a svazů *Rhynchosporion albae*, *Dicrano-Pinion*, *Genisto germanicae-Quercion* a *Corynephorion canescentis*.

Rozšíření v ČSR: V teplých nížinných oblastech roztroušeně, v bezlesých územích velmi vzácně (i zde na relativně nejvlhčích staništi). Ve středních až horských polohách dosti hojně až hojně. Rozpětí výskytu od planárního až do subalpínského stupně (min.: Hodonín, les Důbrava, ca 170 m; max.: pod vrcholem Sněžky, ca 1595 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 74.

3. *Ledum L.* — rojovník

Ledum LINNAEUS Sp. Pl. 391, 1753.

Lit.: ČEROVSKÝ J. (1957): Rojovník bahenní (*Ledum palustre L.*) v Labském pískovcovém pohorí. Ochr. Přír. 12: 97-110.

Vždyzelené keře. Listy střídavé, krátce řapíkaté. Květy 5četné ve vrcholových okolících; květní stopky s velkými listeny; listénce chybějí. Kališní lístky drobné; korunní lístky volné; tyčinek (5-) 8-10 (-14); prašníky bez přívěšků. Plod přehrádkosečná tobolka. Semena s volným osemním. — 2 druhy na s. polokouli. — Entomogam. Autogam. Endomykorrhiza.

1. *Ledum palustre L.* — rojovník bahenní

Tab. 115/4

Ledum palustre LINNAEUS Sp. Pl. 391, 1753.

Exsíkáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 623. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 769. — Pl. Českoslov. Exs., no 355. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1000 et 1001. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 100. — Fl. Hung. Exs., no 771/L, II. — Fl. Siles. Exs., no 884.

Keře 50-100 (-150) cm vys., bohatě větvené, přímé. Kořeny provazovité, často vretenovité ztlustlé. Staré větve lysé nebo roztroušeně pýřité; mladé větve hustě a rezavě žláznatě chlupaté. Listy úzce kopinaté, (20-)25-35(-40) mm dl., 3-5 mm šir., kožovité, vytrvalé, na okraji slabě podvinuté, na rubu rezavě plstnaté, na lici lysé; řapíky 2-4 mm dl., rezavě žláznatě chlupaté. Květenství bohatý vrcholový okolík; květní stopky 15-20 mm dl., žláznatě pýřité, vyrůstající v úžlabí široce vejčité, 6-10 mm dl., rezavě hnědých listenů. Kališní lístky široce trojúhelníkovité, ± 0,5 mm dl., na bázi se překrývající; korunní lístky široce obejčité, 4-6 (-8) mm dl., bílé; tyčinky delší než korunní lístky; prašníky ca 1,0 mm dl., bez přívěšků; čnělka přímá, 2-3 mm dl. Tobolky vejcovité, 4,5-5,5 mm dl., na povrchu žláznatě bradavčité, nicí. Semena i s volným křídlatým osemním ± 2 mm dl. V-VI. Chf, Ff.

2n = 52 (ČSR: 39. Třeboň. pán.)

Variabilita: V ČSR roste v nominálním poddruhu subsp. *palustre*. V severní Evropě roste subsp. *decumbens*

T: [Chybí ve fyt. o.: 17. Mikul. pah., 19. B. Karp. step.]. — M. O: všechny fyt. o.

Celkové rozšíření: Evropa od Gibraltaru do stf. Povolží včetně Azor, Islandu a Britských ostrovů; na sever ve Skandinávii až k 71° s. šířky; na jihu po stf. Itálii a sz. Jugoslávii a odtud přes z. Karpaty do stf. části Ukrajinské SSR; izolovaně v j. části Ukrajinské SSR, na Urale, v z. Sibiři, v Turecku a v s. Africe u Tangeru. — Mapy: HULTÉN AA 1957: 137; WALTER et STRAKA Arealkunde 16, 1970; MEUSEL et al. 1978: 331.

Význam: V lodyhách obsahuje hlavně glykosidy, třísloviny, kyselinu křemičitou a saponiny. Droga (*Herba callunae*) se používá v lékařství. V četných kultivarech se uplatňuje v zahradních vřesovištích a skalkách.

(AITON) HULTÉN, význačný velmi úzkými listy se silně podvinutými okraji.

Ekologie a cenologie: Rašelinné bory nebo rašeliníkové polštáře na pískovcových skalách. Diagnostický druh svazu *Pino-Ledion*.

Rozšíření v ČSR: Roztroušeně v Čechách; na Moravě pouze u Rejvízu v Hrubém Jeseníku. V Čechách nejčastěji v Třeboňské pánvi a v Labských pískovcích, vzácně v Novohradských horách, na Šumavě, v Českém lese, v Krušných horách, v Podkrkonoší a v Teplicko-adršpašských skalách od suprakolinního do montánního stupně (min.: Hřensko, údolí Suché Kamenice, 150 m; max.: Stodůlecký vrch u Pohorí v Novohradských horách, ca 950 m). Δ § — Mapy: A ČSSR 1966: 22; SLAVÍK FKS 1990: 74.

M: 26. Čes. les (Lesná u Tachova), 39. Třeboň. pán. (dostí hojně, nejvíce v prostoru mezi Třeboní, Chlumem u Třeboně a Šalmanovicemi; na severu jen Mažice u Soběslavi), 46. Lab. písk. (na pravém břehu mezi Jetřichovicemi, Bynovcem, Hřenskem a státní hranicí; na levém břehu v okolí Dolního Žlebu), 52. Ral.-bez. tab. (Jestřebí u Doks; Břehyně), 56d. Králov. (s. obce Proruby; Chvalkovice u Jaroměře †). — O: 85. Kruš. hory (okolí Hory Sv. Šebestiána), 88g. Hornovlt. kotl. (rybník Olšina u Horní Planě; Ovesná u Nové Pece; Pěkná; většina lokalit je dnes zatopena Lipenskou přehradou), 89. Novohr. hory (Stodůlecký vrch u obce Pohorí), 92. Jiz. hory (Muchovský hřeben nad Tanvaldem; Velká vlčí louka; Černá jezírka; s. úbočí Smrku - vše †), 94. Tepl.-ad. sk. (Vlčí rokle u Adršpachu), 97. Hr. Jes. (Rejvíz).

Celkové rozšíření: Evropa: Velká Británie a stf. Evropa - od j. části NSR a sv. Rakouska souvisle do v. Evropy po Ural (kromě j. oblastí evropské části SSSR): na sever ve Skandinávii v sv. části až k ca 70° s. šířky. V Asii souvisle od Uralu po Kamčatku a s. Japonsko. V Severní

Americce od Aljašky a pacifické části Kanady a USA až k atlantskému pobřeží: jz. Grónsko. — Mapy: WALTER et STRAKA Arealkunde 288, 1970; HULTEN CP 1971: 81; MEL-SEL et al. 1978: 328.

4. *Arctostaphylos* ADANSON — medvědice

Arctostaphylos ADANSON Fam. Pl. 2: 165, 1763, typ. cons.

Lit.: MORAVEC J. (1967): *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spr. - medvědice léčivá - v údolí dolní Otavy a střední Vltavy a její rozšíření v Čechách. Preslia 39: 167-177. — PARKER I. G. (1967): A note on the taxonomy of *Arctostaphylos uva-ursi*. Canad. J. Bot. 45: 1767-1769. — WELLS P. V. (1968): New taxa, combinations and chromosome numbers in *Arctostaphylos*. Madroño 19: 193-210.

Vždyzelené poléhavé keřiky. Listy střídavé, krátce řapíkaté. Květy 5četné v krátkých převislých vrcholových hroznech; korunní lístky srostlé do vejcovitě baňkovité koruny; tyčinek 10; prašníky na vrcholu s apikálními přívěsky a otevírající se otvory nebo krátkou štěrbinou. Plod peckovice s 5 až 10 peckami. — Jediný druh na s. polokouli. — Entomogam. Autogam. Endozoochor. Endomykorrhiza.

1. *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) SPRENG. — medvědice lékařská Tab. 116/4

Arctostaphylos uva-ursi (LINNAEUS) SPRENGEL Syst. Veg. 2: 287, 1825. — Syn.: *Arbutus uva-ursi* L. Sp. Pl. 395, 1753.

Exsíkáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 686. — Extra fines: DÖRELLER Herb. Norm., no 5493. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 1252. — Fl. Rom. Exs., no 62 et 62b. — Pl. Bulg. Exs., no 275. — Pl. Českoslov. Exs., no 105 et 307.

Nízké, poléhavé, bohatě větvené keřiky, 10-25 cm vys., s plazivými, 30-90 (-120) cm dl. větvemi. Kořeny provazovité, často vřetenovité ztlustlé. Větve na koncích vystoupavé, hustě olistěné, ± lysé nebo roztroušeně krátce pýřité, červenohnědé. Listy úzce obvejčité, 10-20 (-25) mm dl., 5-10 mm šir., kožovité, vytrvalé, na okrajích jemně pýřité, nepodvinuté, na líci tmavé, na rubu bledší, netečkované, oboustranně výrazně síťkovitě žilnaté; řapíky 2-4 mm dl., roztroušeně žláznatě pýřité. Květenství chudý převislý hrozen, nejčastěji 3-7květý; květní stopky ± 1 mm dl., na bázi se 2 vejčité kopinatými kratičkými listenci. Kališní lístky vejčité kopinaté, 1,0-1,5 mm dl., s bělomázdřivými okraji; koruna 4,5-5,5 mm dl., s nazpět ohrnutými cípy, zelenavě bílá nebo růžová; prašníky ± 0,8-1,0 mm dl., purpurové, se 2 přívěsky ca 1 mm dl.; čnělka přímá, ca 2 mm dl. nebo kratší. Peckovice kulovité, 6-8 mm v průměru, tmavě červené. IV-V. Chf.

2n = 52 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Skalní reliktní bory nebo bezlesé skály a sutě na silikátových, vzácně i bazických horninách, výjimečně na přesypových píscích ve vřesovinných borech. Pře-
vážně ve společenstvech svazu *Dicrano-Pinion*.

Poznámka: Na území sousedního Slovenska roste druh především v montánním až v subalpínském stupni, kde je častý ve společenstvech svazů *Calamagrostion variat* a *Seslerion tatrae*, a to zejména na bazických horninách.

Rozšíření v ČSR: Vzácně v Čechách; více lokalit ve stf. Povltaví, ve Džbánů, Českém středohoří a na Dokesku; od pahorkatiny do podhůří (min.: vrch Borný u Máchova jezera, 322 m; max.: vrch Kupa u obce Čerěnístě, ca 630 m). Δ § - Mapy: MORAVEC 1967: 172; SIVÁK FKS 1990: 75.

T: 4b. Lab. střed. (vrch Hradiště u Hlunné; Holý vrch u Kandratic). 6. Džbán (Vinařské údolí; Sít: mezi Pochvalovem a Smilovicemi). — M: 37c. Strak. váp. (Radomyšl - zřejmě nepůvodní), 39. Třeboň. pán. (les Húrky j. Plané nad Lužnicí †), 41. Stf. Povlt. (údolí dol. Otavy mezi Držovem a Zvíkovským Podhradím; údolí stf. Vltavy mezi Červenou a Zbonínem), 44. Mileš. střed. (Výří skály na Milešovicce; Hora u Lipě), 45a. Loveč. střed. (Kupa u Čerěnístě; Křížová hora u Pohořan), 52. Ral.-bez. tab. (Jesířebí; v okolí Doks více lokalit; Malý Bezděz; Ralsko u Mimoně; Chrástenský vrch u Osečné), 53. Podješ. (Obecní les u České Lipy †).

Údaje z několika izolovaných lokalit: Trístoličník na Šumavě, Vranov u Sokolova, Horní Litvínov, Chřibská, Nová Paka, Žalý u Vrchlabí, Jablonné jsou pochybné a nebyly nikdy potvrzeny.

Celkové rozšíření: Evropa včetně Islandu a Britských ostrovů na východ až po Ural; na sever ve Skandinávii až k 71° s. šířky; na jihu v izolovaných areálech od jv. Španělska po Balkánský poloostrov, Jižní a Východní Karpaty; chybí v j. oblastech evropské části SSSR; izolované Kavkaz. V Asii od z. Sibíře po Sachalin. V Severní Americe od Aljašky po s. Mexiko a ve v. části až k atlantskému pobřeží: jz. Grónsko. — Mapy: HULTEN FA 1968: 729; HULTEN CP 1971: 159; MELSEL et al. 1978: 329.

Význam: V listech obsahuje hlavně arbutin a trísloviny. Droga se používá v lékařství.

Tab. 116: 1 *Vaccinium myrtillus*, 1a - list. — 2 *V. uliginosum*, 2a - list. — 3 *Rhodococcum vitis-idaea*, 3a - list, 3b - plod. — 4 *Arctostaphylos uva-ursi*, 4a - plodná větévka, 4b - list.

Tab. 115: 1 *Erica herbacea*, 1a - část větévky. — 2 *E. tetralix*. — 3 *Andromeda polifolia*, 3a - květ. — 4 *Ledum palustre*. — 5 *Calluna vulgaris*.

496 *Erica*

